

Інформаційне право

УДК 342.951

КОРЖ І.Ф., доктор юридичних наук, с.н.с., завідувач наукової лабораторії
НДІ інформатики і права НАПрН України.

АБЕРАЦІЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Анотація. В статті досліджується питання існування підґрунтя для прояву такого негативного явища в національному правовому полі, яким є “аберація” нормативно-правової інформації. Під терміном “аберація нормативно-правової інформації” у цій роботі розуміється свідоме, вмотивоване або несвідоме, невмотивоване викривлення змісту нормативно-правової інформації в порівнянні з його аналоговим текстом, тобто такої інформації, яка міститься в проектах чи в нормативно-правових актах, в судових рішеннях та в інших матеріалах, які є додатком до цих документів і використовуються при їх прийнятті. Робиться висновок щодо причин виникнення цього явища та необхідності застосування заходів щодо його мінімізації.

Ключові слова: аберація, викривлення змісту інформації, нормативно-правова інформація, правова культура, правова норма, судові рішення.

Summary. The article explores the question of the existence of grounds for the manifestation of such a negative phenomenon in the national legal field, which is the “aberration” of regulatory information. The term “aberration of regulatory information” in this study means a conscious, motivated or unconscious, unmotivated distortion of the content of regulatory information in comparison with its analogue text, that is, information contained in drafts or in regulatory legal acts, in court decisions and other materials that are annexed to these documents and used in their adoption. A conclusion is made about the causes of this phenomenon and the need to apply measures to minimize it.

Keywords: aberration, distortion of the content of information, legal information, legal culture, legal norm, court decisions.

Аннотация. В статье исследуется вопрос существования оснований для проявления такого негативного явления в национальном правовом поле, которым является “аберация” нормативно-правовой информации. Под термином “аберация нормативно-правовой информации” в этой работе понимается сознательное, мотивированное или бессознательное, немотивированное искажение содержания нормативно-правовой информации в сравнении с его аналоговым текстом, то есть такой информации, которая содержится в проектах или в нормативно-правовых актах, в судебных решениях и в других материалах, которые являются приложением к этим документам и используются при их принятии. Делается вывод о причинах возникновения этого явления и необходимости применения мер по его минимизации.

Ключевые слова: аберация, искажение содержания информации, нормативно-правовая информация, правовая культура, правовая норма, судебные решения.

Постановка проблеми. В сучасному інформаційному суспільстві створення, поширення, використання, узагальнення і зберігання інформації становить значну частину економічної, політичної та культурної діяльності. Водночас, нинішній світ, який є глобалізованим, розглядається як самоорганізуюча система, яка розвивається за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Зростаюче значення зазначених технологій, різноманітних інформаційних ресурсів, як основи інтелектуальної діяльності людини в умовах нинішніх трансформаційних процесів сучасного суспільства, сприяє формуванню, насамперед, національного інформаційного простору.

Відповідно до еволюційних процесів, на базі національного, так само як і глобального, інформаційного простору, формуються необхідні інформаційні потреби людини. Тим самим, формуються відповідні інформаційно-правові відносини між суб'єктами згаданих відносин. Визначним показником таких відносин є отримання адекватної інформації, насамперед, нормативно-правової інформації, за допомоги якої формується та активізується участь громадян в управлінні державними справами. Для отримання належної нормативно-правової інформації громадянами в державі мають ефективно функціонувати відповідні засоби і механізми напрацювання, зберігання та поширення згаданої інформації. В іншому випадку громадяни ризикують отримувати неточну, викривлену нормативно-правову інформацію, що не сприяє активізації їхньої життєвої позиції, негативно впливає на функціонування інформаційно-правових відносин, призводить до виникнення конфліктів в суспільному середовищі.

Даному питанню приділяли свою увагу такі науковці у даній сфері, як: Арістова І.В., Беленцева В.В., Беяков К.І., Брижко В.М., Дзьобань О.П., Довгань О.Д., Доронін І.М., Золотар О.О., Каложний Р.А., Кормич Б.А., Марущак А.І., Оніщенко Н.М., Пилипчук В.Г., Скулиш Є.Д., Фурашев В.М., Швець М.Я. та інші. Однак, саме дослідження явища “аберації” залишалося поза увагою дослідників.

Метою статті є визначення стану поширення, отримання та зберігання нормативно-правової інформації в Україні, недоліків функціонування нормативно-правової інформації, що, при її отриманні, викривляють її зміст та призначення, напрацювання пропозицій щодо мінімізації настання негативних наслідків дії викривленої інформації на суспільство.

Виклад основного матеріалу. Здійснювані в Україні реформи державної влади та місцевого самоврядування, спрямовані на демократичні перетворення та реалізацію курсу України на євроінтеграцію, не можуть бути успішними, без активної участі у цих процесах громадянського суспільства. Тому у суспільстві дедалі глибше укорінюється усвідомлення, що свобода і людська гідність, інформованість є не тільки загальнолюдськими цінностями, а й наріжним каменем процесів розбудови цивілізованої демократичної держави, вироблення та реалізації її зовнішньої і внутрішньої політики, політики національної безпеки. Тому важливим є питання подолання об'єктивно існуючих проблем в теорії і практиці комунікації публічної влади та громадянського суспільства, яке активізувалось в результаті здійснюваних в Україні реформ.

Розвиток демократії, незворотність проведення політико-правових перетворень, симетричні та дієві відповіді на загрози безпеці країни, поступ у реформах щодо європейської інтеграції – усе це в Україні було б неможливим без розвитку та зміцнення громадянського суспільства, підвищення інституційної спроможності неурядових організацій, активного впровадження волонтерських ініціатив.

Нові виклики розвитку та безпеці України породжують симетричні громадські ініціативи, покликані змінити ситуацію на засадах відкритої комунікації, діалогу та відповідального лідерства. Фактично в більшості секторів, які забезпечують формування порядку денного реформ, діють організації громадянського суспільства. Важливим аспектом розвитку громадянського суспільства є необхідність розвитку співпраці, партнерства між публічними органами державної влади та громадянським суспільством, які би сприяли вирішенню суспільно значущих проблем, розробленню та імплементації комплексних реформ, ефективному контролю за діями влади.

Пріоритети стосовно ролі держави у сприянні розвитку громадянського суспільства викладено в Національній стратегії сприяння розвитку громадянського

суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки [1]. Її прийняття зумовлено необхідністю створення державою сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства, різноманітних форм демократії участі, налагодження ефективної взаємодії громадськості з органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Активне, впливове і розвинене громадянське суспільство є важливим елементом будь-якої демократичної держави та відіграє одну з ключових ролей у впровадженні нагальних суспільних змін і належного врядування, в управлінні державними справами і вирішенні питань місцевого значення, розробці і реалізації ефективної державної політики у різних сферах, утвердженні відповідальності перед людиною правової держави, розв'язанні політичних, соціально-економічних та гуманітарних проблем.

Взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування з громадськістю буде залишатися малоефективною, якщо буде недостатньою прозорість діяльності цих органів та через бюрократизовані процедури такої взаємодії, через низький рівень взаємної довіри. Крім того, недосконалість і малодоступність чинного законодавства створює штучні бар'єри для реалізації громадських ініціатив, утворення та діяльності окремих видів організацій громадянського суспільства, розгляду та врахування громадських пропозицій органами державної влади, органами місцевого самоврядування. Тому сприяння забезпеченню інформаційної прозорості і відкритості публічної влади, у тому числі питань залучення громадськості до підготовки проєктів актів, що мають важливе суспільне значення, має бути пріоритетним для цих органів.

У розвинутих, демократичних країнах світу забезпечення громадянам доступу до публічної інформації, якою є нормативно-правова, є основним індикатором відкритості публічної влади. З огляду на зазначене, отримання громадянською достовірної нормативно-правової інформації від публічної влади в нинішніх умовах є надзвичайно важливим. Це – право громадян, яке базується на правових актах ООН та Ради Європи, що регулюють основоположні права та свободи людини. Наприклад, 18 червня 2009 року, у м. Тромсо (Норвегія) Рада Європи прийняла Конвенцію про доступ до офіційних документів [2]. Цей документ вперше вивів тему доступу до публічної інформації на такий високий рівень. Положення Конвенції наша країна враховувала, розробляючи проєкт Закону “Про доступ до публічної інформації” [3], який свого часу увійшов у десятку найкращих у світі і зараз перебуває в першій десятці європейських законів. Україна підписала Конвенцію у квітні 2018 року і того ж року намагалась ратифікувати цей документ, проте для цього у парламенті не вистачило голосів і розуміння важливості такої ратифікації. І лише у 2020 році згадану Конвенцію вдалося ратифікувати [4].

Прагнення України приєднатися до сім'ї демократичних країн Європи, бажання налагоджувати та підтримувати на належному рівні міждержавні відносини, співпрацю у різних сферах життєдіяльності, у тому числі у галузі права, вимагає апроксимації (зближення, адаптації) законодавства України до законодавства країн Європейського Союзу та, у підсумку, його гармонізації (повної ідентичності) з останнім. Крім того, зазначене вимагає від держави забезпечення вільного, повного, безоплатного і швидкого доступу до реєстрів (баз даних) нормативно-правових актів публічної влади для будь-кого з громадян України. Зазначене дозволить, на наше переконання, вирішити питання щодо недопущення прояву такого негативного явища, яким є аберація нормативно-правової інформації (від лат. *aberratio* – “відхилення”) [5, с. 6].

Згаданий термін має широкий вжиток в електроніці, астрономії, мікробіології, морфології та фізіології, оптиці, психології тощо. В довідковій літературі згаданий термін означає “хибне розуміння, відхилення від істини, помилка. Може мати місце, зокрема, при оцінці доказів у цивільному та кримінальному процесі, прийнятті

управлінських рішень тощо” [6, с. 9]. Таким чином, сутність згаданого явища полягає у відхиленні, викривленні індивідуальної побудови або функції будь-чого від норми, від відповідного зразка.

У відповідній статті [7] під “аберацією” в законодавстві розумілося викривлення змісту правової норми нормативно-правового акту нижчого рівня після імплементації в нього відповідної правової норми нормативно-правового акту вищого рівня. Згадане відбувається внаслідок корегування, наприклад, міжнародно-правової норми, здійснення свого роду інтерполяції (філологічне – зміна первинного тексту; вставка відсутніх у первинному документі слів, речень) в процесі імплементації згаданої норми в національне законодавство. Аналогічне явище може відбуватися, також, і у процесі нормотворчої діяльності при розробці, згідно з вимогою закону, підзаконних нормативно-правових актів, внаслідок чого змінюється (звужується або розширюється) дія правової норми підзаконного акту по відношенню до аналогічної правової норми закону, що є порушенням принципу верховенства закону, а також при ухваленні судових рішень в мотиваційній його частині, та при отриманні нормативно-правової інформації в цілому (неточний текст проекту чи змісту нормативно-правового акту та обґрунтування необхідності його прийняття, свідоме перекручення змісту акту чи аргументації його відповідності праву тощо).

З огляду на зазначене, під “аберацією” нормативно-правової інформації в цьому дослідженні потрібно розуміти свідоме, вмотивоване або несвідоме, невмотивоване викривлення змісту нормативно-правової інформації в порівнянні з його аналоговим текстом, тобто такої інформації, яка міститься в проектах чи в нормативно-правових актах, в судових рішеннях та в інших матеріалах, які є додатком до цих документів і використовуються при їх прийнятті.

“Абераційна” нормативно-правова інформація має певні спільні ознаки з “фейковою” інформацією (від англ. *fake information* – “липова/підроблена/шахрайська/фальшива інформація (dezінформація)”, яку створено з метою впливу на свідомість великої кількості людей і яка не витримує перевірки на відповідність та реальність), як то: невідповідність реальності; призначена для досягнення певної мети; ігнорування певних формальних правил при її створенні; певний примітивізм; надмірно емоційне її подання тощо. Різняться вони між собою тим, що “абераційна” нормативно-правова інформація створюється лише у нормотворчій сфері та у сфері судочинства, оскільки лише у зазначених сферах створюється нормативно-правова інформація, як при позитивній, так і при негативній нормотворчості.

Україна має багато прикладів, коли органи публічної влади, створюючи різні нормативно-правові акти та приймаючи судові рішення, закладають в їхні положення правові норми, сутність та напрям дії яких різняться від сутності та напряму дії аналогічних правових норм ратифікованих актів міжнародного права, Конституції та законів України, що викликає не лише непорозуміння у їх застосуванні та неоднозначне їх тлумачення, а й призводить до обмежень у відповідних правах та свободах громадян.

Явище аберації не є, як може здаватися на перший погляд, невинним явищем, що викликано відхиленням від вимог нормотворчої діяльності чи порушенням згаданих вимог. Як зазначалося вище, за ним можуть критися грубі порушення прав і свобод людини і громадянина, які держава зобов’язалася неухильно забезпечувати, ратифікувавши міжнародні угоди або приєднавшись до них. Зазначене проявляється, наприклад, при розгляді судами різних рівнів питання поновлення порушених прав громадян України. Як свідчить практика, зазначене питання залишається на сьогоднішній день актуальним.

Прикладом зазначеного слугує прийнятий Українським парламентом Закон України “Про очищення влади” [8], в пояснювальній записці до якого щодо доцільності його прийняття зазначено: “Діяльність органів влади останніх років призвела до зневіри громадян у владних органах. Влада як на центральному рівні, так і на місцевому, повністю знівельовала себе, оскільки асоціюється нерозривно з порушенням прав та законних інтересів громадян, вчиненням корупційних діянь, недотриманням у своїй діяльності положень Конституції України та законів. Останніми роками посадові (службові) особи органів державної влади (державних органів), виконуючи свої посадові (службові) обов’язки, керувались не законами, а незаконними вказівками вищого керівництва держави. Саме тому одним із нагальних кроків діючої влади має стати очищення влади.

Запровадження в Україні обов’язковості проходження процедури перевірки при призначенні/обранні на посади у органах державної влади (державних органах), а також осіб, які вже займають ці посади, дасть змогу сформуванню апарату управління з осіб, які не скомпрометували себе співучастю у злочинах попередньої політичної системи, а також очистити апарат управління від осіб, які причетні до злочинів попередньої влади, у тому числі, й влади, яка панувала до проголошення незалежності України.

Законопроектом запроваджується проведення процедури відповідної перевірки при вирішенні питання про можливість призначення особи, як суб’єкта перевірки, на посаду в органах влади, а також організація процедури перевірки осіб, які є суб’єктами перевірки на відповідність визначеним законопроектом критеріям, з метою вирішення питання щодо можливості їх подальшого перебування на відповідній посаді”.

Всупереч зазначеним у пояснювальній записці відповідним моральним та безпековим напрямкам законопроекту, прийнятий парламентом закон вже містив не відповідні зазначеним принципам правові норми, які йшли в розріз з положеннями Конституції України, ратифікованими Україною міжнародних угод та в цілому українському законодавству, на що звертала увагу керівництва країни Венеціанська комісія. Внаслідок застосування правових норм Закону потерпіли тисячі громадян України, які були примусово звільнені з посад або змушені самі звільнитися з державної служби. При цьому особиста вина цих громадян в негативній діяльності зазначеній в Законі, в судовому порядку не доказувалася.

На сьогодні, тобто в 2020 році, згаданий Закон знаходиться на розгляді в Конституційному Суді України, в якому перевіряється його відповідність Конституції України (з 22 березня 2016 року Суд завершив усне слухання і перейшов до закритої частини розгляду). Коли Закон буде розглянутий – нікому невідомо, а десятки тисяч громадян України продовжують чекати на свою реабілітацію.

Наступний приклад. Печерський районний суд 19.02.18 р., виправдовуючи підсудного у справі № 757/7651/16-к, зазначив, що держава не вправі застосовувати до особи процесуальний примус у вигляді кримінальної відповідальності за відсутність дозволу, передбаченого законом, поки немає закону, який передбачає отримання цього дозволу [9]. І зазначене, на наше переконання, є цілковитою правовою позицією суду, оскільки відповідає загально визнаній правовій zasadі “*nullum crimen sine lege*” (“немає злочину і покарання без наперед установленого закону”). Зазначимо, що зазначений принцип закріплений в статті 7 Міжнародної Конвенції [10]: “Нікого не може бути визнано винним у вчиненні будь-якого кримінального правопорушення на підставі будь-якої дії чи бездіяльності, яка на час її вчинення не становила кримінального правопорушення згідно з національним законом або міжнародним правом...”.

Однак, 31 травня 2018 року колегія суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду у своїй постанові (справа № 127/27182/15-к, провадження № 51-3305км18) зазначила, що поняття “закон”, вжите законодавцем у ст. 263 КК України, має розширене тлумачення і включає в себе законодавство у цілому, в тому числі нормативні акти, що регулюють відповідні правовідносини, порушення яких утворює об’єктивну сторону складу злочину, передбаченого цією статтею кримінального закону. Під розширеним поняттям “закон” Верховний Суд має на увазі відповідний наказ Міністерства внутрішніх справ України [11], прийнятий на підставі Закону України “Про міліцію”, який втратив чинність 2 липня 2015 року.

На наше переконання, хибність даної позиції Суду полягає у наступному:

По-перше, об’єктивна сторона злочину за статтями 263 і 263-1 КК України полягає у незаконному поводженні зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами та у незаконному виготовленні, переробці чи ремонті вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконному видаленні чи зміні її маркування, або незаконному виготовленні бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв. Таким чином, законодавець визначив функціонування (наявність) закону, предметом регулювання якого є регулювання суспільних відносин, пов’язаних із зазначеним вище, і яким передбачено отримання дозволу на зазначене, тобто, призначення згаданого закону полягає у здійсненні регулятивної функції. У свою чергу, відповідно до ч. другої ст. 178 Цивільного кодексу України [12]: “Види об’єктів цивільних прав, перебування яких у цивільному обороті не допускається (об’єкти, вилучені з цивільного обороту), мають бути прямо встановлені у законі. Види об’єктів цивільних прав, які можуть належати лише певним учасникам обороту або перебування яких у цивільному обороті допускається за спеціальним дозволом (об’єкти, обмежено оборотоздатні), встановлюються законом”.

Основна ж функція кримінального права – це охоронна функція. Саме кримінальне право через КК України покликано стояти на сторожі найважливіших суспільних відносин від їх порушення, застосовувати до винних найсуворіші заходи примусу – покарання. Як зазначає відомий науковець П. Фріс [13] кримінальне право, охороняючи нормами Особливої частини КК України суспільні відносини, не регулює їх, а для визначення факту порушення в ряді випадків відсилає через бланкетну норму до регуляторних актів інших галузей права, у даному випадку до закону, якого не існує. У свою чергу, Конституційний Суд України зазначає, що бланкетна диспозиція кримінально-правової норми лише називає або описує злочин, а для повного визначення його ознак відсилає до інших галузей права [14].

По-друге, тлумачення Судом терміну “закон” в широкому сенсі, що включає в себе усі нормативно-правові акти публічної влади, не відповідає положенням загальної теорії держави і права і національному законодавству. Закон є творінням законодавчої влади. В Україні використовується в широкому сенсі термін “законодавство”, але не “закон”, оскільки в країні не запроваджено делеговане законодавство (були декрети Кабінету Міністрів України, що видавалися в період з 2 грудня 1992 р. по 20 травня 1993 р.), як це передбачено в конституціях інших країн, як то: Російська Федерація, окремі країни Європи.

Таким чином, вищезазначене дає підстави констатувати факт відсутності на сьогодні в Україні закону, що здійснює регуляцію суспільних відносин в сфері обороту зброї, боєприпасів та вибухових речовин, що у свою чергу не дає можливості визначити законність чи незаконність тих чи інших дій із зазначеними предметами. Тим не менш органи досудового розслідування продовжують реєструвати кримінальні провадження

та здійснювати попереднє розслідування, а суди виносити обвинувальні вироби за ст.ст. 263 і 263-1 КК України. При цьому вони посилаються на порушення особами порядку обороту цих предметів, врегульованого підзаконними актами.

Викликає, м'яко кажучи, подив твердження Суду, що законодавець, використовуючи термін “закон”, мав на увазі його розширене тлумачення – “законодавство у цілому”. Зазначене є перекручуванням термінологічного змісту з певним умислом (можливо будь-якою метою заповнити існуючий вакуум правового регулювання даної сфери, а за таким рішенням явно проглядається певна корупційна “змова” судової та виконавчої гілок державної влади), оскільки законодавець чітко знає свої повноваження щодо врегулювання суспільних відносин шляхом прийняття ним законів, як це і передбачено Конституцією України.

Таким чином, факт притягнення громадян до кримінальної відповідальності у згаданих випадках є грубим порушенням Конституції України.

За відсутності прийнятого українським парламентом відповідного закону, державна влада не вправі застосовувати до громадян процесуальний примус у вигляді кримінальної відповідальності.

Також термінологічні маніпуляції Суду з метою надання вироби певного вигляду законності – це прийняття завідомо неправосудного рішення і створення великої загрози правовій безпеці суспільства, а також державі. Крім того, зазначене є ігноруванням загально визнаних принципів права, дискредитацією євроінтеграційних процесів України, нівелювання процесу демократизації суспільного життя в Україні.

Висновки.

Під “аберацією” нормативно-правової інформації маємо розуміти свідоме, вмотивоване або несвідоме, невмотивоване викривлення змісту нормативно-правової інформації в порівнянні з його аналоговим текстом, тобто такої інформації, яка міститься в проектах чи в нормативно-правових актах, в судових рішеннях та в інших матеріалах, які є додатком до цих документів і використовуються при їх прийнятті.

На нашу думку явище аберації у процесі отримання та застосування нормативно-правової інформації є, свого роду, хворобою становлення молодого національної правової системи України, яка прагне створити демократичне, правосвідоме, соціальне, громадянське суспільство. Згадане викликане, насамперед, недостатньою правовою культурою певної частини суспільства, включаючи і представників державної влади, для подолання якої необхідний певний час, а також застосування відповідних санкцій держави щодо авторів її продукування з метою його мінімізації.

Для “лікування згаданої хвороби” потрібна більш активна правова та громадянська позиція нетерпимості до зазначених фактів як з боку науковців, так і практиків. Вони мають активно доводити згадані негативні факти до громадянського суспільства та до міжнародної спільноти, роз'яснювати їх неконституційність і шкідливість для суспільних відносин і тим самим виховувати у суспільства нульову толерантність до зазначеного.

Використана література

1. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні: Указ Президента України від 26.02.16 р. № 68/2016. *Офіційний вісник Президента України*. 2016. № 703 (берез.).
2. Про доступ до офіційних документів: Конвенція Ради Європи від 18.06.09 р. (офіційний переклад). URL: <https://cedem.org.ua/library/konventsija-rady-yevropy-pro-dostup-do-ofitsijnyh-dokumentiv-ofitsijnyj-pereklad> (дата звернення: 10.11.2020).
3. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.11 р. № 2939-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 32. Ст. 314.

4. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про доступ до офіційних документів: Закон України від 20.05.20 р. № 631-ІХ. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 39. Ст. 299.

5. Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А.М. Прохоров. 4-е изд., испр. и доп. Москва: СОВЕТСКАЯ ЭНЦИКЛОПЕДИЯ, 1990. 1632 с.

6. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Т. 1. Київ: Вид. "Українська енциклопедія" ім. М.П. Бажана, 1998. 672 с.

7. Корж І.Ф. Явище аберації в українському законодавстві. *Право України*. 2006. № 11. С. 89-94.

8. Про очищення влади: Закон України від 16.09.14 р. № 1682-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 44. Ст. 2041.

9. Відсутність закону щодо порядку надання дозволу на носіння зброї не унеможливило притягнення особи до кримінальної відповідальності (ВС/ККС, справа № 127/27182/15-к, 31.05.18). URL: [https://protocol.ua/ru/vs_kks_vidsutnist_zakonu_shchodo_poryadku_nadannya_dozvolu_na_nosinnya_zbroi_ne_unemoglivlyue_prityagnennya_osobi_do_kriminalnoi_vidpovidalnosti_\(s_kks_sprava](https://protocol.ua/ru/vs_kks_vidsutnist_zakonu_shchodo_poryadku_nadannya_dozvolu_na_nosinnya_zbroi_ne_unemoglivlyue_prityagnennya_osobi_do_kriminalnoi_vidpovidalnosti_(s_kks_sprava) (дата звернення: 13.11.2020).

10. Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція РЄ від 04.11.1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 13.11.2020).

11. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.98 р. № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98> (дата звернення: 13.11.2020).

12. Цивільний кодекс України від 16.01.03 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 40-44. Ст. 356.

13. Щодо кримінальної відповідальності за незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (ст. 263 КК України). URL: <https://lexinform.com.ua/yuridychna-praktyka/shhodo-kryminalnoyi-vidpovidalnosti-za-nezakonne-povodzhennya-zi-zbrojeyu-ojovumu-prupasamy-abo-vybuhovumu-rechovynamy-st-263-kk-ukrayiny> (дата звернення: 13.11.2020).

14. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статті 58 Конституції України, статей 6, 81 Кримінального кодексу України (справа про зворотню дію кримінального закону в часі) від 19.04.00 р. № 6-рп/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-00> (дата звернення: 13.11.2020).

15. Делеговане законодавство в Україні: що, як і чому? *Юридична Газета* (online). URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/delegovane-zakonodavstvo-v-ukrayini-shcho-yak-i-chomu.html> (дата звернення: 13.11.2020).

~~~~~ * * * ~~~~~